

GYARMATI PÉTER

NYERESÉGES VÁLSÁG?

TCC COMPUTER STÚDIÓ

GYARMATI PÉTER

NYERESÉGES VÁLSÁG?

GONDOLKOZZ! THINK!

TCC COMPUTER STÚDIÓ
2009

A könyvben található grafikák a Microsoft szabad felhasználású klijtárából származnak a könyv szerzőjének kiegészítéseivel.
A pénzképek árverési képek.
A többi kép a szerző képtárából származik.

www.tcc.at.hu
www.gyarmati.tk
www.gyarmati.dr.hu

ISBN 978-963-06-7346-4
Copyright © Gyarmati Péter, 2009

Ajánlom e könyvet

- *a Szentendre Szalon tagjainak,*
- *a kaliforniai barátaimnak, és az egyetemi kollégáknak,*
- *a Petőfi Egyesületnek,*
- *a fiamnak és feleségének,*
- *és persze Arinak, hogy hagyott írni.*

NYERESÉGES VÁLSÁG?

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	9
Bölcs Ezopusnak oktató beszédi, LXXXI.	13
Rettegek...	15
A XXI. század küszöbén	21
Így kezdődött...	21
Cserkész, úttörő, első, ötödik?	21
...egyesüljetek..	22
Ki győzött a kerekasztalon?	22
Rendszerváltás?	23
Közmegegyezés, alkotmány?	24
Milyen tulajdonformák vannak?	25
Választunk?	26
Mi a gazdagság?	27
Csináljunk demokráciát!	27
Vállalom a felelősséget?	27
Elmondaná az Ön történetét?	28
Beszélgetés a miniszterelnökkel.	29
Magyarország ma, az antalli-örökség.	31
Közgazdaságtan.	33
Mi történt Magyarországon?	38
Összefoglalás.	41
Nem lehet Magyarország független?	43
Válság és valóság 2008.	49
A pénz és működése	49
Válság 2008. szeptember	54
Néhány elméleti vonatkozás	58
Az „itt a piros, hol a piros”.	61
Magyarországról	68
Pénzügyletek, derivatives.	75
Határidős ügylet.	76
Óvatos ügylet	81

Opciók ügylet.	82
Hedging with Option.	86
Összefoglaló	88
K. Lorenz víziója (recenzió)	93
K. Lorenz's vision (summary)	97
Intermezzo	101
Szavak	103
Szavak jelentése	104
Idegen szavak	114
Leleményes magyar szavak	117
Hír magyarázó.	118
A számítógépről	125
A számítógép definíciója az alkalomhoz.	126
Mi van, mi legyen a számítógépben?	127
Miből áll tehát a számítógép?	127
Viszonyunk a számítógéphez.	128
A számítógép kiegészítése az alkotáshoz.	129
Az eddigiek összefoglalása.	132
Egy profi alkalmazás.	133
A villanyposta rendszere.	138
A gép agya: az operációs rendszer,	145
Újabb összefoglaló.	147
Bölcséletek	149
Klasszikus-szerűek	150
Murphy-szerűek	152
Versek	155
Speedy Bright	155
Newton Massnahme	156
Perils of Modern Living	158
Bölcs Ezopusnak oktató beszéde, XCVIII.	161
FÜGGELÉK	163
I. A kamatos kamat számítás	163
II. A nagy számok törvényeiből.	173
III. Néhány szó a játékelméletről.	179
Hivatkozások	183

Bevezetés

THINK

Érdekes világba kerültem egy 1959-es nyárvégi napon. Az volt életem első munkanapja a Központi Statisztikai Hivatal Gépi Adatfeldolgozási Osztályán. Számptalan, csodálatosnál csodálatosabb gép működött ott csodaszép lányok-asszonyok kezelésében. Készítették a lyukkártyákat, amelyek a géptermekek felett magasodó épület emeletein székelő statisztikusok adatait hordozták, hogy azokat a gépeken a legösszevisszább ismétlődésekben keresztül futtatva elérkezzenek egy apró, elektromos kalapácsokkal csattogóhoz, a nyomtatóhoz, amely hatalmas ív papírokra nyomtatta a sok-sok munka eredményét, a statisztikákat.

E sok gép kezdő technikusaként egy teljesen új világ tárult elém, olyan, amelyet soha nem tanultam, nem tanítottak. Itt volt hát a feladat, a próbatétel, ismerkedni, tanulni, megérteni azokat! Gépeket, amelyek tárolnak, rendeznek, válogatnak, csoportosítanak, számolnak,

nyomtatnak. Új világ, gondolkodni kell, megérteni kell!

Ismereteim szerint a gépek mindenféle fizikai tevékenység elvégzésére készülnek, emelnek, forgatnak, ráznak, vágják, ütnek, darabolnak, de olyanok, amelyek számokat adnak össze, sőt kiválogatják melyiket, ezt igen, azt nem, ki hallott már ilyet! Ezen el kell gondolkozni!

Volt ott egy szoba, titokzatos, azt mondták, hogy abban amerikaiak vannak (az IBM magyar technikusainak helye volt). Aztán egyszer áhitattal bejutottam oda, a falon egy másodpercmutatós óra és egy felirat volt: TRINK! Előszedve nyelvtudásomat mindjárt megállapítottam, hogy az *igyál* jelentés itt értelmetlen, hiszen nem kocsmában voltam! Na, de akkor miért? Később kiderült, hogy a betűk az angol THINK szót alkották, csak a „jópofa hapsik” ezt az *értelmetlenséget* a saját világukra fordították.

Ez a kettősség máig bennem ég! Emberek nem gondolkoznak, csak ötletelnek és így, még az arra felhívó emlékeztetőt is „alkoholossá varázsolják”! Talán nem mindenütt, de legtöbbször!

Akkor még nem nagyon ismertük, ismerhettük *Neumann János, Pólya György, Szegő Gábor, Teller Ede és mások* munkásságát, de megérezttem, hogy valami van a levegőben, valami izgalmas rejtvények vannak körülöttünk a világban és az azoké lesz, akik nem húzzák azt a kis vonalkát a THINK második betűje fölé!

Most már tudom, igazam lett, az elmúlt ötven (50) év azt mutatta, hogy a gyorsan változó világunkban észnél kell lenni, hacsak nem akarsz segélyezett lenni. Nyitott szemmel kell járni, az adaptivitás létkérdéssé vált, GONDOLKOZNI kell, THINK!

Ez a kis könyvecske néhány olyan dolgot jár körül, amelyek a közelmúlt eseményeihez kötődnek. Felületesen, néha könnyedén, arra szeretné rávenni a tisztelt olvasót, hogy GONDOLJA ÁT önállóan azokat és a tapasztalatait használja élete és adott esetben mások életének a formálásában!

Igyekeztem érthetően fogalmazni, lehet, hogy unalmas lesz néha, de kérem gondolkozzanak el rajta és ne higgyenek senkinek és semminek, amíg maguk is meg nem győződnek róla! Kívánom, hogy válják hasznukra lelkileg és anyagilag egyaránt!

THINK

Szentendre, 2009. májusában.

~~~~~

-
-
-

-
-
-

Hedging with Option.

Menjünk vissza a példához az egyszerűbb érthetőség kedvéért. Tegyük fel van 100 darab 6,0 árú részvényünk, vagy éppen most vásároltuk 6,0-ért. Feltesszük, hogy emelkedni fognak, de az is lehetséges, hogy drasztikusan visszaesnek.

Vásárolunk egy eladási jogot (átadó, put) 6,0 küszöbvel 100 részvényre, 3 hónapra, 0,3 prémiummal.

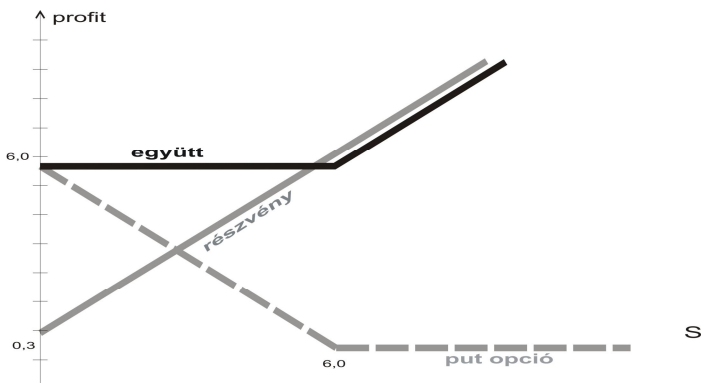
Ez lesz a biztosítékunk a drasztikus esésre: beindítjuk az opciót.

Ha semmit se teszünk, akkor veszteségünk van, ami az opció ára, a prémium.

Ha a részvényárak 6,0 alatt maradnak indul az opció: eladjuk a részvényeket 6,0-ért, minimáltuk a veszteséget a prémiumra.

Ha a részvényárak 6,0 fölé nőnek eladjuk azokat a piacon és a profit a bevétel mínusz a prémium!

A 4. Ábra ezt a kombinációt mutatja, vagyis a határidős- és az opciós ügylet együttesét.

4. Ábra. HEDGING with OPTION--ÓVATOS ÜGYLET

Ha úgy érezzük, hogy a 0,3 prémium túl magas költségnek, akkor másik, olcsóbb biztosítékot is köthetünk: például veszünk egy eladási opciót 5.0 árral, ua. határidővel, ua darabra, 0,05 prémiummal. A kisebb prémiumért, felvállaltunk egy kockázatot, veszteséget: a részvényeladás most csak 500-at hozna a 600 helyett, tehát $100 + \text{prémium}$ lehet a maximális veszteség, viszont a prémium sokkal kisebb: 30 helyett 5!

Ez „csak” egy példa, amivel érzékeltetni szerettük volna az ügylet variálhatóságát!

De gondolja csak meg --újabb házi feladat--, hogy Ön mennyit költ és milyen feltételekkel biztosításra (ház, gk, utazás, baleset, lopás, betörés, üvegkár, villám, tűz, víz, iskola, munkahely, sport, vásárlás, stb). lehetne másként is? Mi a kockázat, ki viseli, ki nyer?

Másik házi feladat: mennyit költ HEHA-ra? Lottó, totó meg még mifene, szerencsejáték. Ha ezt az összeget befektetné valamelyik itt tárgyalt módon? Mit szólna hozzá a család?

Mit szól hozzá? Mennyit nyer a pénzügyminisztérium, hogy --mellesleg milyen jogon-- adóelőleget hajt be a maga javára a normális éves egyszeri fizetés helyett (miután az adó éves, önbevalló és nem havi, behajtó)? Azután, vajjon kinek jó a tömeges *kényszer-hitel* és *kényszer-betét*, ami behálózza egész életünket?

Összefoglaló

A fentiekben ízelítőt kaptunk a pénzügyetek világából, talán okosabbak lettünk, talán tisztábban látjuk mi történik körülöttünk. Kinek-kinek élvezetet és jó szerencsét kívánok a folytatáshoz.

Az ügyletek sora korlátlan, ide illik legjobban a divatos „akár” ajánlatok tömege is! A technika bővülése és gyorsulása révén egyre újabb megoldások válnak időben kiszámíthatóvá, tehát használhatóvá.

Végezetül egy érdekes példa arról a világról, amely él ezekkel az ügyletekkel:

Közismert, hogy Anglia a fogadások országa: minden településen van: bank, bookmaker, fish&chips. Bármilyen más hiányozhat, ezek nem!

Vagyis az angolok halat-sültkrumplit zabálva költik el a bankban tartott pénzüket fogadásra: lovira, vagy kinek van hosszabb hajszála, ki golfolja messzebb a fatököt, stb. A bookmakernél zajlik mindez, fogadni bármire lehet(!), feltéve, hogy több, mint egy személyt érdeklí a dolog: szembe lehet őket állítani. Ma már ez világméretű is lehet a telefon, az internet, stb. révén.

Mi ez? Szerencsejáték, véletlen? *Azt mondja a fairség, hogy olyanra nem fogadunk, amit biztosan tudunk, ez a játékszabály, ez és semmi más!* Ki nyer, ki veszít, mit nyer, mit veszít?

Ezernyi a kérdés, van-e válasz? Hát persze! A bookmaker ebből él, a többiek élvezkednek (a család terhére, az örökségre, stb.) A bookmaker nem veszíthet, mert bezárhatja az üzletet! Neki érteni kell hozzá! A szerencséhez nem lehet, legalábbis nem nagyon! Na de üzletet kötni, ÜGYLETET !!! Ahhoz kell ám igazán érteni: határidős minden fogadás, számtalan esetben opciós: fizetek egy üveg sört, ha ezt belövi! Nahát! Ha tudom, hogy ez egy opciós ügylet ilyen és ilyen feltételekkel, akkor gyorsan kötök egy ellen ügyletet és akkor ki nyer? Vajon fair az ilyen fogadás? Nem tudom, de a bookmakernek TUDNIA kell!!! Mindig is tudta, amióta az a világ létezik, mert különben réges-rég kihaltak volna és nem lenne hol fogadást kötni!

Na és a Kárpát-medencében? Itt a piros, hol a piros, vagy az Ulti, a Snóbli például? Milyen ügylet? Gondolja csak meg? A pénzügyminiszterről már szoltam!

Egy bankozó szervezetnek (természetes-, vagy jogi személy) vannak hitel ügyletei. Ezek a szervezet hitelképességétől függenek. Az ingatlan vásárlók ingatlant hiteleznek: nem az övék az ingatlan, csak lakják és fizetik a részleteket. Tudják, hogy mennyit? Tudják, hogy meddig? Tudják, hogyan mitől, mikor, mire változhat? Tudják, hogy lehetett volna olcsóbban is, vagy biztosabban, vagy minek is egyáltalán?

Na és mi van akkor, ha..., és itt jön a végtelen világ: emelik a fizetésemet, áthelyeznek Brüsszelbe, elüt a villamos, a miniszterelnököt üti el a villamos, a bankelnöknek viszket a segge: jó reggelt kívánok!

A buki ért hozzá, TE NEM! Olvass egy kicsit ezeből a sorokból. Akkor lesz jó, ha mindenki előbb olvas, azután megy a bankba, biztosítóhoz, vesz fel hitelt, lottózik, jár kocsmába, stb.

Ha már a pénz világában élünk legyen nekünk is egy picit, tudom nem boldogít! Na és boldog vagy? NEEEM? Olvass kicsit! Kösz!

Viszontbiztosítás, hallotta már? Az egy hedging put option: opciós ügylet, amelyben óvatosságból eladjuk a a viharkárokat! Hogy mi az ára? Mit számít Ön fizeti! Vagy a kölcsönös eset A biztosító 'lehedgingeli' az Atlanti vihart B-nél, aki viszont teszi ezt a Csendes viharaival A-nál. Mi a valószínűsége, hogy egyszerre mindkettő bekövetkezik? Jó az ügylet!

Időjárás: strand idő lesz, lesz-e elegendő hó? Ne higgye bárki, hogy ez szerencsejáték! Ha nem jön vendég a biztosító fizet! Honnan? Ön köt biztosítást, abból! A szálloda nem zár be! Jövőre is meg kell élni! Az a vállalkozó, aki ehhez nem ért, annak fuccs, már régen!

Vegyünk havat a hegyoldalra, vagy hullik magától? Megint hedginges ügylet!

Esni fog az eső az F1 futamon? Esőgumi, szárazgumi, közbenső? Szerencse? Akkor kiestél! Pénz kell, eszeveszett sok pénz! Mit kapsz az adódért? Hát ezeket!

Aki az egyszerű számtanhoz ért már az is jobban járhat(!?): ha bevallod, hogy kevesebb villanyt fogyasztasz mert kisebb lámpát, rövidebb ideig haszn*álsz, akkor felemelik az árát, *mint régen a normát*, vagy minek fizetésemelés, csináltál magadnak a takarékoságból! Jó számtan, mi?

Gondolt-e már arra, hogy miért reklámozzák a fogorvosok a fogkrémet és a fogkefét? Vajon munkanélkülivé akarnak válni? Esetleg van egy opciójuk?

THINK! ÜBERLEGE! COGITO! ÉCLAIRÉS!
PRUDENCE! LUCIDA! GONDOLKOZZ!

És végül a válság az, amikor mindenkinek van ügylete, mindenkivel, mindenre! Már aki számít ebben a pénzvilágban! Nem lehet kibogozni, meg kell fizetni! Hát akkor ki fizet? Akinek nincs az nem, de akinek kevés van, annak kevesebb lesz, vagy semmi!

Ez így dukál, ez így helyes! NEM?

Mellesleg a válság nem halál! Csak a pénzvilág visszakéri a pénzt, hogy előlről kezdje a fausti történetet. Emlékszünk? Faust is Margóval kezdte, Mephisto a vége (vagy talán még sem?)!

Mély tiszteletem az olvasónak! Aki eljutott idáig, annak minden kérdésére válaszolok (erre fogadtam a bukinál).

~~~~~

